

Dr Josip Potočanac
Zavod za ratarstvo — Zagreb

GODIŠNJI SASTANAK NAUČNO-ISTRAŽIVALAČKIH INSTITUTA O PROBLEMIMA PŠENICE

(Prikaz rada i nekih rezultata)

Dne 27. 28. i 29. rujna 1962. godine održan je već uobičajeni godišnji sastanak naučno-istraživalačkih instituta o problemima pšenice na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, a u organizaciji Instituta za ratarstvo Novi Sad. Na ovom sastanku uz predstavnike naučno-istraživalačkih instituta iz Novog Sada, Zagreba, Kragujevca, Osijeka, Banja Luke i Ljubljane prisustvovali su i predstavnici Saveznog savjeta i Fonda za naučno istraživački rad, kao i Jugoslavenskog centra za poljoprivredu, Centra Srbije, Bosne i Hercegovine itd.

Dnevni red je obuhvatao slijedeću naučnu i stručnu problematiku o pšenici :

1. Problemi iz selekcije i fiziologije pšenice, te rezultati sa domaćim visokorodnim sortama pšenice u pokusima Savezne sortne komisije. Referenti: dr S. Borojević, dr J. Potočanac, dr J. Milohnić, inž. Mišić, inž. Smiljaković, inž. Bošković i drugi.
2. Problemi iz sjemenarstva pšenice — referenti : dr S. i K. Borojević, dr Miladinović, inž. Mišić i dr.
3. Problemi gnojidbe pšenice sa P,K i N hranivom — referenti : dr Sarić, inž. Čurić, dr Jeftić, dr Kostić i drugi.

Ukratko ću iznijeti ono najbitnije, što je interesantno za našu stručnu praksu.

1. PROBLEMI SELEKCIJE I FIZIOLOGIJE PŠENICE, TE REZULTATI POKUSA SA DOMAĆIM LINIJAMA

Rezultati mikropokusa sa domaćim linijama u 1962. U pokusima je bilo 13 domaćih linija pod šifrom, da se sačuva tajnost rezultata. Dobiveni rezultati se odnose na slijedeća pokusna mjesta :

1. Novi Sad i Srbobran za Vojvodinu
2. Zagreb i Osijek za Hrvatsku
3. Banja Luka i Bijeljina za Bosnu i Hercegovinu
4. Kragujevac za Srbiju

Kontrola u pokusima bila je sorta S. Pastore s prosječnim prirodnom za navedenih 7 mjesta od 53,86 mtc/ha. Prosječni prirodni domaćih linija za svih 7 mjesta bili su slijedeći :

Sifra sorte	Prirod Q/ha	Otpornost na zimu	Dužina veget.
185. A. I.	54,57	> od S. Pastore	> od S. Pastore
193. A. I.	54,05	< " "	> " "
196. A. I.	52,87	> " "	< " "
181. A. I.	52,80	= " "	> " "
194. A. I.	52,49	= " "	> " "
192. A. I.	51,62	= " "	> " "
189. A. I.	51,19	> " "	> " "
190. A. I.	50,70	< " "	> " "
195. A. I.	47,13	= " "	> " "
191. A. I.	46,96	< " "	< " "
188. A. I.	46,59	< " "	> " "
186. A. I.	45,75	> " "	> " "
187. A. I.	37,73	< " "	> " "

Po uzrastu su bile više od S. Pastore sorte pod šifrom 185. A. I., 186. A. I., 187 A. I., 190 A. I. i 191 A. I.

U najintenzivnijem uzgoju (uzgoj uz navodnjavanje) u Srbobranu najviši prirod postignut je sa sortama pod šifrom 181. A. I. (73,80 q/ha odn. za 350 kg/ha više od S. Pastore) i sa sortom pod šifrom 196. A. I. sa prirodom od 73,60 q/ha odnosno za 330 kg/ha više od S. Pastore.

Navedeni rezultati su pokazali, da su nove selekcije visokorodnih sorata naših instituta po prirodu bile jednake pa čak i rodnije od renomirane talijanske sorte S. Pastore. Osim što su sve one bile otpornije na osipanje, neke od njih su imale i bolji kvalitet zrna.

Na sastanku je dat i pregled selekcijskog rada po pojedinim institutima iz kojeg se vidjelo da je rad na kreiranju domaćih visokorodnih sorata vrlo intenzivan; da instituti (Novi Sad, Zagreb, Osijek, Ljubljana-Starše, Banja Luka) raspolažu s mnogo novih linija vrlo dobre rodnosti i drugih dobrih svojstava. Iz rezultata se također vidjelo da je i rad na kreiranju visokorodnih sorata otpornih na rđe vrlo intenzivan (Zagreb) kao i da se rad u Novom Sadu i Kragujevcu također vrlo intenzivno razvija u tom pravcu.

Zaključeno je da selekcijski rad na rodnost treba još više pojačati, no isto tako treba pojačati i rad na:

a) pojačanju otpornosti na bolesti i ići za tim da se što skorije dobiju visokorodne sorte otporne na rđe i druge bolesti;

b) da treba pojačati rad na ispitivanju kao i uopće poboljšanju kvaliteta kod domaćih selekcija pšenice.

U problemu ispitivanja otpornosti na zimu interesantni su rezultati ispitivanja otpornosti na zimu u stadijima razvoja od naklijalog zrna do stadija razvoja od 4 lista. Rezultati su pokazali da tzv. fakultativne sorte ne pokazuju zadovoljavajuću otpornost na zimu u kasnijim rokovima sjetve (stadij 1-2 lista) kao i da je u tim rokovima sjetve u pogledu prezimljenja S. Pastore mnogo sigurniji od navedenih fakultativnih sorata.

Rezultati ispitivanja otpornosti na zimu raznih dubina sjetve su pokazali, da je pšenica kod dubine sjetve 4—6 cm pokazala najbolju otpornost na zimu odnosno bolju od dubine sjetve 2,0 cm, 8,0 i 10,0 cm.

2.PROBLEMI SJEMENARSTVA PŠENICE

Rezultati ispitivanja krupne, sitne (sjeme sitnije od 2,5 mm) i srednje krupne frakcije sjemena pšenice su pokazali, da između krupne i srednje frakcije sjemena nije bilo razlike u prirodu kao i da su obje frakcije pokazale veću rodnost od sitne frakcije. Analiza gustoće sklopa po nicanju i kod žetve je pokazala, da je veći prirod krupne frakcije posljedica gušćeg sklopa krupnije frakcije već od nicanja. Ispitivanja su pokazala, da je propadanje sjemena u toku nicanja bilo kod sitne frakcije za 10% veće nego kod krupne frakcije i zbog toga je frakcija sitnog sjemena imala rjeđi sklop i niži prirod.

Navedeni rezultati potvrđuju neophodnost selektriranja sjemena tj. odbacivanja sitnog sjemena kao i to da sjeme nije neophodno frakcionirati. Isto tako rezultati ukazuju da je za sjetvu moguće, u nepovoljnoj godini tj. kad nema boljeg sjemena, upotrebiti i sitno sjeme. Potrebno je samo normu sjetve povećati za 10%, radi slabije energije klijanja sjemena sitne frakcije, čime će se smanjiti razlike u gustoći sklopa a i priroda u odnosu na krupnu frakciju.

Iz rezultata drugih istraživanja se pokazalo, da se veća rodnost krupne frakcije, iz godine frakcioniranja, nije prenijela na potomstvo. Sjeme iste krupnoće dobiveno iz krupne i sitne frakcije dalo je u komparativnim pokusima isti prirod.

Ispitivanje proizvodnog potencijala sjemena iz raznih rajona: Slovenije, (vlažni rajon), Vojvodine (suhi rajon) i Makedonije (vrlo suhi rajon) nisu potvrdila prethodna istraživanja o tom problemu iz Novog Sada, a po kojima je sjeme iz Makedonije bilo rodnije od sjemena iz Vojvodine, a ovo opet od sjemena iz Slovenije.

Rezultati iz Skoplja, Starša a dijelom i iz Novog Sada su pokazali, da kad je bila ista klijavost i energija klijanja sjemena, tada nije bilo razlike u proizvodnom potencijalu između sjemena proizvedenog u Makedoniji, Vojvodini i Sloveniji.

Uporedna ispitivanja proizvodnog potencijala raznih kategorija sjemena (Elite — Originala — I. Sr. — II SR.) su prema referatima pokazala, da degeneracija sjemena pšenice u proizvodnji ne ide onako brzo kako su to tvrdili pojedini stručnjaci. Rezultati su pokazali, da nije bilo većih razlika u prirodu između Elite, Originala, I i II SR. Istraživanja u tom pravcu se i dalje nastavljaju kako bi se dobili tačni podaci o brzini degeneracije pšenice u proizvodnji i na temelju toga dopunio sistem sjemenarstva kod nas.

Konstatirano je, da nije neophodno tražiti da društveni sektor zasijava sve površine samo sa I. SR. — nego da u slučaju pomanjkanja I. SR. može sijati i II. SR. bez bojazni da će zbog toga doći do smanjenja priroda.

3. PROBLEMI GNOJIDBE PŠENICE SA P, K I N HRANIVIMA

Referiranja o istraživanjima značaja P, K i N hraniva u formiranju priroda su pokazala, a može se reći i potvrdila već poznate činjenice :

a) da u formiranju priroda P-hranivo ima neuporedivo manji značaj od N-hraniva kao i da se pšenica opskrbljuje sa P_2O_5 u prvim stadijima razvoja.

Ispitivanja su prema referatima pokazala, da se biljka pšenice mogla razviti do klasanja čak samo na rezervama P u zrnu, to znači bez dodavanja P-gnojiva. To nije bio slučaj sa rezervama K_2O , a naročito ne sa rezervama N u zrnu.

Na temelju tih istraživanja bilo je predloženo, da se doze gnojidbe sa P_2O_5 smanje. To gledište nije bilo usvojeno iz više razloga kao npr. što su ta istraživanja tek jednogodišnja i u vodenoj kulturi, a ne u poljskim pokusima u intenzivnoj proizvodnji; što je efekt djelovanja P-hraniva razmatran u monofaktorijskom pokusu tj. izolirano od ostalih faktora s kojima djeluje u kompleksu kod formiranja priroda.

U referatima je bila ponovno potvrđena prvorazredna uloga N-a u formiranju priroda,

b) također je bila u referatima razmatrana pouzdanost kemijskih i fiziološko-kemijskih analitičkih metoda u utvrđivanju opskrbljenosti tla fiziološki aktivnim NPK — hranivima i na bazi toga određivanja norme gnojidbe Konstatirano je da postojeće kemijske i kemijsko-fiziološke metode ne registrišu dovoljno pouzdano fiziološko-kemijske procese u tlu i da treba tražiti bolje i pouzdanije metode.

Na završetku su također predloženi novi aktualni problemi i teme, koje bi trebalo uzeti u istraživanja kao što su npr. problemi kvalitete zrna kod novih selekcija, problemi osipanja zrna u doba zriobe, uporedna ispitivanja energija klijanja pšenice u optimalnim prilikama i u prilikama sniženih temperatura (cold test), utvrđivanje uzroka propadanja biljaka pšenice u zimi kao i uopće u toku vegetacije itd.

Idući sastanak naučno-istraživačkih instituta o problemima pšenice održat će se prema redoslijedu u mjesecu rujnu 1963. u Zagrebu u organizaciji Instituta za oplemenjivanje i proizvodnju bilja — Zagreb.

SEKCIJA ZA KUKURUZ SAVEZA DRUŠTAVA POLJOPRIVREDNIH INŽENJERA I TEHNIČARA HRVATSKE

Sekcija je razmatrala rezultate proizvodnje kukuruza u 1962. g. i naročito su istaknute slijedeće činjenice :

Na svim stručno obrađivanim površinama hibridnog kukuruza poljoprivrednih dobara, ekonomija i organizirane kooperacije ostvaren je prinos od 70—106 q/ha suhog zrna, kako je kod berbe utvrdila komisija Privredne komore. Time su najočiglednije potvrđeni mnogo diskutirani rezultati proizvodnih pokusa poljoprivrednih stanica i instituta prošlih godina.

Na žalost ovogodišnji prosječni prihod kukuruza na društvenom sektoru iznosi svega 53 q/ha. Dužnost je svih agronoma da se bore za proizvodnju od bar 80 q/ha na društvenom sektoru. Plan proizvodnje ispod toga neopravdan je i društveno štetan zato što ta proizvodnja nije tehnološki stručna ni ekonomska, jer se optimalni rentabilitet proizvodnje nalazi kod priroda iznad 85 q/ha.

Takvu proizvodnju omogućuju rajonizirani američki i domaći botinečki i osječki hibridi, kako u zapadnom području Hrvatske tako i u istočnoj Sloveniji. Hibrid Wisconsin 641 AA nije preporučljiv ni siguran zapadnije od linije Virovitica—Nova Gradiška.

Proizvodnju od 80 q/ha uvjetuju :

1. ostvarenje 45—50.000 ujednačenih biljaka u klasičnom rasporedu ili veće gustoće u odgovarajućem rasporedu pojedinog hibrida;
2. izbalansirana gnojidba na osnovu analize tla i uvjeta proizvodnje, ali najmanje 1600 kg/ha umjetnih gnojiva uz normalnu gnojidbu stajska količina dušičnih gnojiva ne smije biti niža od 600 kg/ha;
3. stručna primjena herbicida Simazina ili Gesaprime, ali ne iznad 3 kg/ha;
4. uređenom zračnom odnosu tla dovoljna je dubina brazde i od 20 cm;

Proširenje hibridnog kukuruza u organiziranoj kooperaciji realno je uz slijedeće uvjete :

1. Ostvarenje odgovarajućeg sklopa sjetvom u trake i dvorednim sprežnim sijačicama na malim parcelama.
2. Stručna gnojidba prema analizi tla i preporuci stručne službe.
3. Osiguranje mogućnosti zamjene sjemena hibrida za merkantilni kukuruz uz slične uvjete kao kod pšenice.
4. Ostvarenje preko NOO-a i komora kotarske stručne pomoći poljoprivrednih stanica u provođenju mjera agrominimuma i financiranjem toga rada iz poljoprivrede (porez i prirez) kako već neke komune i rade.

Pojedinosti stručnih i ostalih mjera potrebno je razmatrati na savjetovanjima stručne službe i komora.

U razmatranju su učestvovali :

Inž. Ivo Kuštrak, dr Josip Gotlin, dr Vladimir Mihalić, dr Većeslav Pavlek, inž. Drago Palaveršić, Franjo Pavlek, inž. Mijo Krnic, inž. Ivan Banek, inž. Vjekoslav Sever, inž. Ivan Novak, inž. Franjo Šatović, inž. Branko Kecur i inž. Stjepan Petković.

II KONGRES SAVEZA DRUŠTAVA POLJOPRIVREDNIH INŽENJERA I TEHNIČARA JUGOSLAVIJE

U predratnoj Jugoslaviji od prve pojave naših najstarijih fakulteta (Zagreb i Beograd-Zemun) kao visoki cilj u kadrovskoj politici agronomskih stručnjaka postavljalo se 1 agronom na 1 kotar (srez). Čak se ni to nije moglo postići. U takvom stanju ili bolje reći sa takvom »masovnošću« dočekali smo rat i propast staroga režima.

Nakon II svjetskog rata stanje u agronomskoj struci temeljito se mijenja. Osnivaju se novi fakulteti i razne srednje poljoprivredne škole (tehnikumi), a od najnovijeg vremena visoke i više poljoprivredne škole. Navedeni tipovi škola (fakulteti itd.) odgajaju stotine i stotine inženjera agronomije i poljoprivrednih tehničara. Potrebe za kadrovima u neprestanom su porastu i vjerojatno će to potrajati još dulje vremena. Danas je već preko 10.000 inženjera i tehničara, koji su udruženi u saveze republičkih, i u Savez društava, poljoprivrednih inženjera i tehničara Jugoslavije.

U bivšoj Jugoslaviji postojalo je jedno društvo agronoma, odnosno dva, podijeljena na inženjere i tehničare i nekoliko banovinskih sekcija. Sada jedan kotar ima možda više agronomskih stručnjaka nego što je prije imala koja nerazvijena bivša banovina. Što više, agronomski stručnjaci jednog kotara su udruženi u društva a ova u republičke saveze itd.

No ima nešto, što bi mi mogli i morali imati, a što zapravo nemamo, a to je imala bivša Jugoslavija. Smatram da se osjeća potreba za nekim formama, koje bi povezivale sve jugoslavenske agronome i koje bi bile od uopće i naše stručne, odnosno staleške koristi.

Za bivše Jugoslavije izlazilo je zajedničko stručno glasilo tzv. »Agronomski glasnik« i stručni kalendar prof. dr V. Mandekića.

Mnoge struke kod nas, a i u stranom svijetu imaju stručno glasilo i stručne kalendare.

U pogledu stručnog glasila, odmah se ograđujem, da eventualno novo savezno glasilo, ne bi smjelo biti ni u kakvoj suprotnosti s postojećim našim stručnim republičkim agronomskim časopisima. Oni bi trebali zadržati i još više razviti pravac kakav imaju sada. Iznijet ću u najkraćim crtama potrebu saveznog agronomskog glasila i godišnjaka — kalendara.

I Bilten Saveza inženjera i tehničara Jugoslavije

U prvom redu ovaj bilten bi trebao pisati o personalnoj i staleškoj politici agronoma FNRJ. Upoznavati sve agronome Jugoslavije sa zbivanjima u radu agronoma i institucija. Npr. agronomi Kosmeta drže savjetovanje o borbi protiv erozije. O tome trebaju znati agronomi FNRJ. Ili umre npr. neki značajniji agronom i o tome trebamo znati. Nadalje ovaj bilten treba redovito voditi stalnu bibliografiju cijele naše poljoprivredne literature i donositi personalne obavijesti o unapređenju, odlikovanjima, doktoratima itd.

U Biltenu bi trebalo prokomentirati savezne i republičke zakone i propise o poljoprivredi.

U »Biltenu« nikako ne bi štampali stručne članke, radove i rasprave.

Tko bi štampao bilten? Predlažem onaj republički savez inženjera i tehničara, koji je zadužen kao domaćin za idući Savezni kongres.

Bilten bi trebali dobivati svi agronomi besplatno.

Bilten je zamišljen kao staleško — političko glasilo agronoma Jugoslavije.

II. *Kalendar* bi bio druga naša savezna spona. Kalendar je zamišljen u džepnom formatu. Kao uzor mogli bi uzeti npr. bivši Mandekićev kalendar ili sadašnji njemački tzv. Mentzelov kalendar koji izlazi već oko 115 godina.

Velika je potreba za ovakvim kalendarom. Tekst kalendara bi trebao da donosi recepture za poljoprivredne radove i organizaciju. Tekst bi se trebao pretežno sastojati iz tabela — recepture za sjetvu, gnojidbu, dozacije u fitoformaciji itd. Tekst bi se iz godine u godinu pretežno obnavljao s novijim materijalima ali bi bilo i stalnih materijala, npr. mjere, kubature i slično.

Redakciju zamišljam saveznog značaja, a saradnike naše stručnjake.

Razne struke u svijetu — medicinari, kemičari, tehnolozi, geodete, veterinari, agronomi i td. ne mogu ni zamisliti svoj stručni rad bez ovakvog kalendara. On treba da donosi najnovije promjene, upute i recepture za rad stručnjaka. Stručnjak u proizvodnji treba imati uza sebe ovakvi kalendar kao ličnu kartu. Kroz par godina, on sadrži sveukupnu poljoprivrednu enciklopediju.

Mislim da je preko 10.000 agronoma dovoljno da omogući njegovo redovito izlaženje.

Dr Josip Kovačević
Poljoprivredni fakultet, Zagreb

ZAJEDNIČKA PREPORUKA REPUBLICKOG ODBORA SINDIKATA POLJOPRIVREDNIH PREHRAMBENIH I DUHANSKIH RADNIKA NRH, ZAGREB I SAVEZA DRUŠTAVA POLJOPRIVREDNIH INŽENJERA I TEHNIČARA NR HRVATSKE

Radnim kolektivima svih ekonomija (uprava-pogona) poljoprivrednih dobara i ekonomija prehrambenih industrija i zadružnih ekonomija.

Zbog potrebe neprekidnog stručnog usavršavanja svih poljoprivrednih radnika, tehničara i inženjera dajemo ovu

PREPORUKU

1. da se na svakoj ekonomiji osnuje priručna biblioteka stručnih i političkih knjiga za poljoprivredne radnike, tehničare, inženjere i ostale radnike;
2. da se po mogućnosti uz svaki poljoprivredni traktor i kombajn izvrši pretplata na »Gospodarski list« te na ime traktoriste ili kombajnera;
3. da se svaka ekonomija pretplati na »Agronomski glasnik«, naučni, stručni i društveni časopis, Saveza društava poljoprivrednih inženjera i tehničara NRH.

Ujedno molimo da se ova preporuka objavi.

ZA SAVEZ POLJOPRIVREDNIH
INŽENJERA I TEHNIČARA NRH

Predsjednik :

Inž. Ivo Kuštrak, v.r.

ZA REPUBLIČKI ODBOR SINDIKATA
POLJ. PREH. I DUH. RADNIKA
NR HRVATSKE

Predsjednik :

Geno Jurić, v.r.

1 mtc KUKURUZA ZA 20 MINUTA

Na sjednici Savjeta za poljoprivredu privredne komore NRH, održanoj 14. II 1963. godine drug Buković je izjavio da mu je inž. Debrecin saopćio da na PD Vukovar postoji rješenje za proizvodnju 1 mtc kukuruza za 20 minuta rada.

Kako je to rješenje, koje se jedva može naći u stranoj literaturi, smatram da bi bilo vrlo korisno da se iznese na ovome mjestu, jer bi ga tako mogao koristiti i širi krug poljoprivrednih organizacija, od čega bi naša zajednica sigurno imala koristi.

B - STRUČNA TRIBINA

EFIKASNOST POLJOPRIVREDNE SLUŽBE I FINANCIRANJE

Poljoprivredna služba, kao faktor unošenja (ili prenošenja) nauke u praksu, bez sumnje je jedan od najvažnijih uslova organizirane proizvodnje, a njena efikasnost u tom zadatku ovisna je o organizaciji, djelovanju i financiranju.

Izuzev upravni, fakultetski i institutski oblik poljoprivredne službe, ovdje se želimo osvrnuti više na službu u direktnoj proizvodnji, tj. u poljoprivrednim organizacijama i u kooperaciji sa selom.

Nema sumnje da cijela zajednica i svi faktori proizvodnje žele da terenska služba bude dobro organizirana, stručno efikasna, a osim toga, u našim prilikama, da bude i u dobroj mjeri organizator proizvodnje i garant za visoke prinose i rentabilitet. U tim kompleksnim zadacima terenska služba još uvijek trpi od organizacionih opterećenja što ide na uštrb pravog stručnog rada, a također (i najviše) trpi od nesređenog financiranja odnosno traženja najboljih oblika financiranja.

Dok se na društvenim objektima (pogonima i ekonomskim jedinicama) to pitanje rješava u sklopu tih jedinica, stručna suradnja ostalog dijela terenske službe, ne samo za kooperaciju sa selom već i ostalih oblika, (instituta, visokih škola, fitosanitetskih stanica, laboratorija i sl.) nije riješena u zadovoljavajućem obliku po uklapanju u proizvodnju te prema tome ni po svom financiranju.

Novom organizacijom kotareva i komuna sve to će se naravno rješavati, kristalizirati i dalje usavršavati, ali zbog toga, što se nalazimo već u toku proizvodnje nove ekonomske 1962/63 godine, željeli bi ukazati na dio problema (specijalno službe za kooperaciju sa selom) koji su već u toku rješavanja na nivou komora i komuna.

Terenska služba za selo (za kooperaciju) u okviru komune pojavljuje se u proizvodnoj spregi: služba—zadruga—kooperant (seljak — proizvođač tržišnih viškova) u osnovi, ali tu još dolaze upravne potrebe komune (inspekcije, provođenja zakonskih propisa, lokalnih odredbi i sl.).

Ako pođemo od glavnog zadatka, tj. od proizvodnje i zadatka službe da unapređuje proizvodnju, onda služba djelujući efikasno mora postizavati tzv. novu proizvodnju, tj. povećanje proizvodnje koje bez stručne službe ne bi bilo moguće postići. Prema tome, slično kao u organizaciji društvenih proizvodnih jedinica, trebali bi izvore financiranja službe za kooperaciju (za postizavanje tržišnih viškova sela) također ostvarivani spomenuti faktori organizacije proizvodnje. Preostaje jedino da se pronađe najbolji oblik za organizaciju te službe i put kojim bi se kretalo financiranje.

Poslužiti ćemo se primjerom i situacijom prošlih godina. Poljoprivredna stanica Osijek npr. prema postavkama bivše komore financirala se za rad u kooperaciji uplaćivanjem 300 d/kj za stručne usluge od kooperanata putem zadruge. Stanica sa svega 1 stručnjakom za proizvodnju i zaštitu bilja, u kooperaciji i djelomičnoj pomoći ostalih stručnjaka (uglavnom za večernje razgovore s kooperantima) obuhvaćala je samo ratarstvo, a stočarstvo kao finalniju granu kooperacije uopće nije zahvaćala. Financijska sredstva od seljaka-kooperanata iz godine u godinu nisu se realizirala za stanicu više od 50%, jer su zadruge kao drugi partner također uzimale učešće u korištenju tih prihoda u bilo kom vidu, jer stanica s malim snagama nije mogla pokrivati ugovorne obaveze o stručnoj saradnji.

Ako analiziramo spomenuti vid financiranja, vidimo da je sam princip bio pogrešan i destimulativan za kooperanta i zadrugu i da bi bilo ispravno da zadruga kao organizator kooperacije u selu bude glavni nosilac ugovaranja službe, a prema proizvodnje, bolje reći iz organizirane i nove proizvodnje u kooperaciji odnosno proizvodnje, bolje reći iz organizirane i nove proizvodnje u kooperaciji odnosno progresivno iz primjene sredstava za proizvodnju (gnojivo, zaštitna sredstva itd.) kao predušlova za povećanu proizvodnju, te marže koju zadruga ostvaruje prometom kontrahiranih proizvoda u odgovarajućem dijelu također uslugama službe kao i povećani iznos rabata na sredstvima za reprodukciju ako služba efikasnije djeluje.

Međutim, koristeći ove izvore financiranja službe u proizvodnji učinili smo korak naprijed, otpravši se od kooperanata, ali nismo pošli dovoljno naprijed ka finalizaciji te proizvodnje, tj. da u financiranju službe uzmu više učešća oni krajnji korisnici postojeće i nove (povećane) proizvodnje, a to su preuzimači i prerađivači (šećerane, žitni fondovi, mesna industrija). Ako je finalizator proizvodnje za potrošnju nešto dužan da vrati osnovnoj proizvodnji onda bi to mogao uraditi ne samo putem ostalih vidova stimulacije same proizvodnje, već putem službe kao značajnog faktora organizirane i stručne proizvodnje.

Na putu od proizvodnog mjesta do finalizacije za trgovinu i potrošnju uzimajući elemente za financiranje službe, komplicira se i organizacija i financiranje s nedovoljnim opravdanjem.

Ako Poslovno udruženje stočara kotara Osijek može za tov stoke financirati službu sa 0,5% realizacije po 1 kg ne vidimo razlog zašto preuzimači i prerađivači ratarskih proizvoda u kooperaciji ne bi mogli također usvojiti isti ili sličan princip (od 0,5% realiziranih proizvoda) čime bi se stručna služba Osijek pokrila za 4 stručnjaka + vozilo i sredstva za jedan intenzivniji oblik rada koji do sada nismo imali (grupa za selo radi sa 4 stručnjaka isključivo za kooperaciju otpočeka jesenske sjetve, održala dosad proizvodne razgovore i demonstracije u sjetvi sa 1700 kooperanata, postavila 30 ogleđa u kukuruzu i pšenici, postavlja ogleđe za repu i uključuje se u stočnu kooperaciju sa 1 stručnjakom). Ovakav jedinstveni princip organizacije i financiranja službe jače bi povezao putem zadruge proizvođača i finalizatora poljoprivrednih proizvoda, oslobodio bi dio sredstava zadruzi da uzme vlastitog agronoma i da se tako stvori transmisija da služba prodre do kuće, njive i staje individualnih proizvođača-kooperanata za tržišnu produkciju.

Činjenica da neke industrije kao »Sljeme« imaju već svoju efikasnu službu, potvrđuje da je ovakav princip provediv i efikasan. Ako pritom hoćemo biti dosljedni i da bi i služba bila stimulirana za što veći rad i napore čak i pojedinci u toj službi, može se uvesti i izvjestan posební % prihoda službe na tzv. novu proizvodnju koja se također može mjeriti izračunavanjem postignutog prosjeka po jedinici (kj, grlo stoke u prinosu) u odnosu na raniji višegodišnji statistički prosjek

Ukoliko bi pritekla sredstva iz proizvodnje prelazila potrebe službe, ona bi mogla povećati broj suradnika u samoj proizvodnji, tj. kod ekonomskih jedinica u selu (kompletna mehanizacija uzornih ek. jedinica, tov stoke) a dio sredstava iz tzv. nove proizvodnje mogao bi naplatiti usluge službe za potrebe komune, ukoliko komuna nema za to potrebnih sredstava ili nema stručnjaka na svom budžetu.

Na sličnoj liniji mogu se uključiti i druge operativne službe kao npr. fitosanitetska, pomoćna služba Visokih škola kroz laboratorij i izradu programa unapređenja produkcije i sl., ukoliko za pojedine radove već nema nosioca.

Ukoliko bi se za ovu godinu još ostalo na već tretiranim principima financiranja u komori i stanicama, ipak neće biti na štetu da se o ovim pitanjima više i svestranije razmišlja i izradi takva platforma organizacije i financiranja terenske službe koja će garantirati njenu efikasnost i dovesti u sklad činjenicu da trebamo mnogo više stručnjaka u poljoprivredi nego ih ima, a katkad ne znamo kako da efikasno upotrebimo i već postojeće kadrove i institucije.

Inž. Ivo Banić,
Osijek